

Plebiscyt na
ARCHIWALNE ŹRÓDŁO ROKU 2021

Kategoria 2

**źródło archiwalne
o największych walorach estetycznych i artystycznych**

Źródło nr 1

Tytuł dokumentu: Koperta Norweskiego Towarzystwa Klasyfikacyjnego z siedzibą centrali w Oslo („Det Norske Veritas”) z Sierpnia 1980 roku Poczty Strajkowej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni ostemplowana pieczęciami strajkowymi oraz datownikiem pocztowym

Data wystawienia: Sierpień 1980

Opis źródła: W Sierpniu 1980 roku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni rozpoczęła działalność Poczta Strajkowa. Poczta strajkowa była jednym z najbardziej spektakularnych przedsięwzięć, które narodziły się w sierpniowe dni w Stoczni Gdyniejskiej. Powstała z inicjatywy inżyniera Zbigniewa Sankowskiego, konstruktora z Biura Konstrukcyjnego stoczni. Pieczęć główna Poczty, wykonana z twardej gumy z napisem STRAJK 15 VIII 80 i znakiem wzorowanym na logo Stoczni Komuny Paryskiej była odbijana od początku do końca strajku na każdej przesyłce przechodzącej przez Poczta Strajkową. Stosowano ją jako kasownik dla znaczków. Na kopertach i pocztówkach bez znaczków była odbijana jako znaczek bez opłaty. W każdym kolejnym dniu strajku pieczęć główna Poczty Strajkowej miała inny kolor. Głównej pieczęci Poczty Strajkowej towarzyszyły od początku datowniki biurowe, zawsze w tym samym kolorze co pieczęć główna w danym dniu.

Zgłoszone do konkursu źródło to koperta Norweskiego Towarzystwa Klasyfikacyjnego z siedzibą centrali w Oslo („Det Norske Veritas”), na której odcisnęto m.in.:

- prosty stempel pocztowy, który przedstawiał kadłub statku oraz litery SKP (Stocznia im. Komuny Paryskiej),
- datownik oraz pieczętka o treści: „STRAJK OKUPACYJNY. GDYNIA”,
- pieczętka z napisami: "MKS: ŻĄDAMY WOLNYCH ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH", "WOLNOŚĆ SŁOWA, DRUKU I PUBLIKACJI",
- pieczętka w formie mapy.

Pocztówki i koperty ze stemplami poczty strajkowej trafiały poza mury stoczni. Ilość kopert i kartek opieczętowanych tylko pieczęciami strajkowymi szacuje się na ok. 200 000 sztuk. Warto zwrócić uwagę, że wykonane przez niego stemple cechowały się nie tylko solidnym wykonaniem. Ich podstawowym walorem były bardzo udane, dojrzałe projekty graficzne, które sprawiały, że pieczęci

Poczty Strajkowej były bardzo popularne wśród odbiorców. Koperty i karty z jej pieczęciami stanowiły w pewnym momencie najpopularniejszą pamiątkę, zarówno dla uczestników strajku, jak i przychodzących pod bramy mieszkańców Trójmiasta.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Historyczne Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, Zespół akt Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, Koperta z Sierpnia 1980 Poczty Strajkowej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w oSTEMplowana pieczęciami strajkowymi oraz datownikiem pocztowym, AKKS/347/1/33

Źródło nr 2

Tytuł dokumentu: Projekt willi położonej w Sopocie przy ul. Władysława IV 3/5 – widok od frontu

Data wystawienia: ok. 1893 r.

Opis źródła: Willa Hestia, nazywana też Rezydencją Johanna Icka – jedna z kilku najbardziej charakterystycznych rezydencji położonych w Sopocie, o najbogatszym z nich wystroju, mieszcząca się przy ul. Władysława IV 3-5. Architekt Ernst Reichenberg na zamówienie spedytora i armatora Johanna Icka z Gdańska zaprojektował rezydencję, którą zrealizowano w 1893 roku przy ówczesnej Baedekerweg, wraz z ogrodem który przez lata przeistoczył się od frontu w niewielki park.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Państwowe w Gdańsku Oddział w Gdyni, sygn. 2/2768

Źródło nr 3

Tytuł dokumentu: Plakietka z napisem „Solidarność” i palcami ułożonymi w literę V, wykonana przez Henryka Grzędzielskiego w Zakładzie Karnym w Braniewie na przełomie 1985 i 1986 roku
Data wystawienia: 1985/1986 r.

Opis źródła: Plakietka wykonana z cienkiej blachy o wymiarach 13,7 cm x 8,5 cm, przymocowana pinezkami do drewnianej sklejki. Plakietka przedstawia ułożenie dłoni poprzez wyprostowanie palca wskazującego i środkowego przy zwiniętym kciuku oraz palcach serdecznym i małym, co jest symbolem zwycięstwa lub wolności oraz napis Solidarność.

Sąd Rejonowy w Słupsku wyrokiem z dnia 3 lipca 1985 r. skazał Henryka Grzędzielskiego za zorganizowanie i kierowanie w dniu 1 lipca 1985 r. strajkiem w Fabryce Maszyn Rolniczych w Słupsku w proteście przeciwko podwyżce cen artykułów mięsnych na rok pozbawienia wolności. Podczas odbywania kary w Zakładzie Karnym w Braniewie, na przełomie 1985 i 1986 r. Henryk Grzędzielski wykonał plakietę przedstawiającą symbolikę NSZZ „Solidarność”.

W latach osiemdziesiątych XX wieku, szczególnie po wprowadzeniu stanu wojennego, wielu członków organizacji opozycyjnych podtrzymywało i umacniało ducha oporu także poprzez działalność plastyczną. Wyrażała się ona w znaczkach pocztowych „Poczty Podziemnej”, okolicznościowych kartkach z symbolami NSZZ „Solidarność”, które ukazywały się regularnie z okazji świąt czy też ważnych historycznych rocznic.

O wiele rzadsze są przedmioty metaloplastyczne, czy mennicze, co wiązało się trudnościami pozyskania materiału, ale także z czasochłonnością wykonania i koniecznością specjalistycznej wiedzy. Tym cenniejsza jest plakietka wykonana przez Henryka Grzędzielskiego, ponieważ stanowi ona jeden z przykładów zdolności artystycznych działaczy NSZZ „Solidarność”. Należy także podkreślić, że autor nie zamierzał stworzyć większej ilości egzemplarzy, lecz wykonał tę plakietę na własny użytek, więc jest to unikatowy, niepowtarzalny egzemplarz.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Oddziałowe Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku, sygnatura: IPN Gd 1096/36

Źródło nr 4

Tytuł dokumentu: Dyplom okolicznościowy zawierający menu uroczystego śniadania wydane w związku z wizytą cesarza Wilhelma II Hohenzollerna w Malborku

Data wystawienia: 05.06.1902 r., Malbork

Opis źródła: W związku z wizytą cesarza Wilhelma II Hohenzollerna w Malborku został wystawiony dyplom okolicznościowy zawierający menu uroczystego śniadania. Na cesarskie śniadanie kuchnia malborskiego zamku przygotowała wystawne potrawy takie jak: turbot po holendersku, zupa królewska, udziec cielęcy garniowany, szynka z pieczarkami, pudding strasburski, młode kaczki, poziomki ze śmietaną.

Wilhelm II Hohenzollern przybył do Malborka w celu poświęcenia Kościoła Najświętszej Marii Panny w Malborku i przekazaniu go gminie ewangelickiej. W tym samym czasie zakończono prace renowacyjne na Zamku Wysokim i udostępniono go dla zwiedzających. W uroczystości udział wzięli: przedstawiciele Zakonu Joannitów z terenu Niemiec, Austrii i Anglii. Byli to Albrecht Hohenzollern, księżęta Meklemburgii i Wirtembergii. Władze lokalne reprezentowali Nadprezydent prowincji zachodniopruskiej Klemens Delbrück, prezydenci rejencji, burmistrz i landrat malborski, a gospodarzem z ramienia zarządu Odbudowy Zamku był Conrad Steinbrecht. Uroczystości odbywały się w Kościele zamkowym, kapitułarzu i refektarzu na Zamku Średnim. Źródła podają, że cesarz odbył ponad 50 wizyt do Malborka do 1916 r. Do jednej z ważniejszych można zaliczyć obchody 500nej rocznicy bitwy pod Grunwaldem, kiedy to na Zamku, cesarz osobiście wręczył 152 pułkowi piechoty sztandar im. Zakonu niemieckiego. Najbardziej zapamiętana, interesująca i pełna elegancji okazała się wizyta w dniu 5 czerwca 1902 roku. Podczas, której zadbano o rycerski, podniosły charakter. W tym dniu żołnierze 152. pułku piechoty z Malborka wystawili warty w tradycyjnych krzyżackich zbrojach. Nie zabrakło też wyśmienitej uczyty, podczas, której zaproponowano najznakomitsze potrawy dla cesarza, o których mowa w załączonym dokumencie.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Państwowe w Malborku; zespół 9/206 Zarząd Odbudowy Zamku w Malborku, sygn.41.

Źródło nr 5

Tytuł dokumentu: List rodowy Gottfrieda Deübner

Data wystawienia: 1658 r.

Opis źródła: Prezentowany dokument wystawiony został w 1658 r. przez radę miasta Schwärzenberg w Miśni.

Sporządzony/zapisany został na pergaminie, pierwotnie przywieszona była do niego pieczęć (obecnie brak pieczęci).

Bogata, przepiękna, wielobarwna ornamentyka, przedstawiająca rośliny (kwiaty), ptaki, anioły, maszkarony a także herb rodowy rodziny Deübner oraz datację zapisaną cyframi rzymskimi. Treść listu wykalfigrafowana została w kolorach czarnym i czerwonym (m. in. wyróżnione na czerwono zostało nazwisko Gottfrieda Deübner).

Znajduje się w zespole akt Akta miasta Gdańska, Akta Miasta Gdańska. Weta – księgi obywatelskie, listy rodowe.

Dokument stanowi źródło do badań nad historią gdańską, szczególnie pod kątem wielokulturowości, a także do badań genealogicznych.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Państwowe w Gdańsku, Akta Miasta Gdańska. Weta – księgi obywatelskie, listy rodowe, sygnatura APG 300,60/1396

Źródło nr 6

Tytuł dokumentu: Aktorzy Teatryku Rąk Co to

Data wystawienia: 1956 r.

Opis źródła: Pierwsze teatry studenckie w Polsce pojawiły się już w latach 50. XX wieku. Był to fenomen na skalę międzynarodową, stanowiący treść tzw. polskiej kultury studenckiej. Zazwyczaj istniały krótko, tworzyły niewiele bo po kilka premier, zakładane były spontanicznie. W Gdańsku w roku 1952 r., studenci PWSSP założyli pierwszy, dziś już nieco zapomniany Teatr rąk „Co To”. Prekursorem był Romuład Frejer student Wydziału Rzeźby.

Teatr Rąk Co To opierał się na pantomimie rąk i przedmiotów. Scenariusze oraz scenografia tworzona była oddolnie przez samych studentów. Do dziś niewiele zachowało się śladów po tym teatrze. Pojedyncze scenki ze spektakli można było zobaczyć w filmie *Do widzenia, do jutra* (1960) reż. Janusza Morgensterna. W końcu po blisko siedemnastoletniej działalności teatr studencki Co To zaprzestał swoją działalność, zapisując się na stałe w polską kulturę alternatywną.

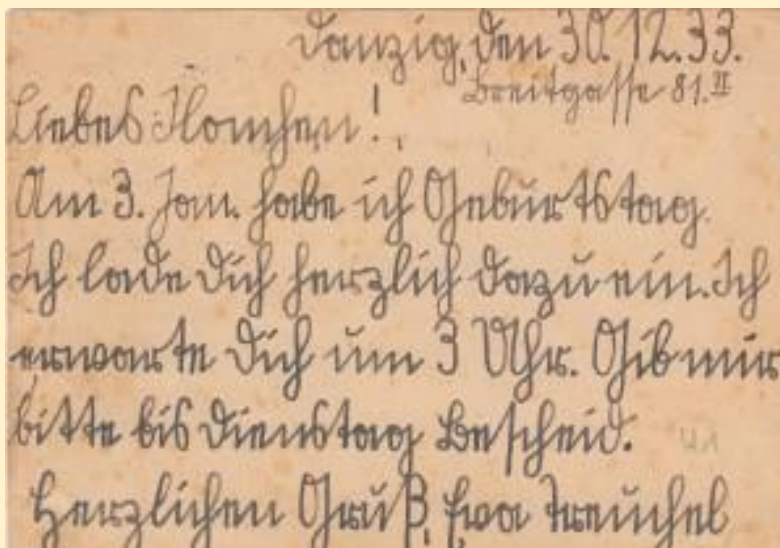
W Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku w zbiorze fotografii Czesława Bojarskiego zachowało się jedyne czarno-białe zdjęcie przedstawiające aktorów teatru Co To.

Rząd pierwszy od lewej: Włodzimierz Łajming, Rudolf Rogaty, Romuald Frejer, Andrzej Trzaska, Włodzimierz Bielicki.

Rząd drugi od lewej: Bogdan Żak, Ewa Rauba, Tadeusz Boroński, Danuta Kosztaluk, Andrzej Bogucki i Tadeusz Chyła

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, zespół fotografii Czesława Bojarskiego, sygn. XXI/34/2

Źródło nr 7

Kopia kartki pocztowej wraz z tłumaczeniem dostępna jest pod adresem <http://www.opowiadaczehistorii.pl/zaproszenie-na-urodziny/>

Tytuł dokumentu: Kartka pocztowa w której mała Eva zaprasza swoją koleżankę Ilonę na urodziny. Rzecz się dzieje na przełomie 1933 i 1934 roku

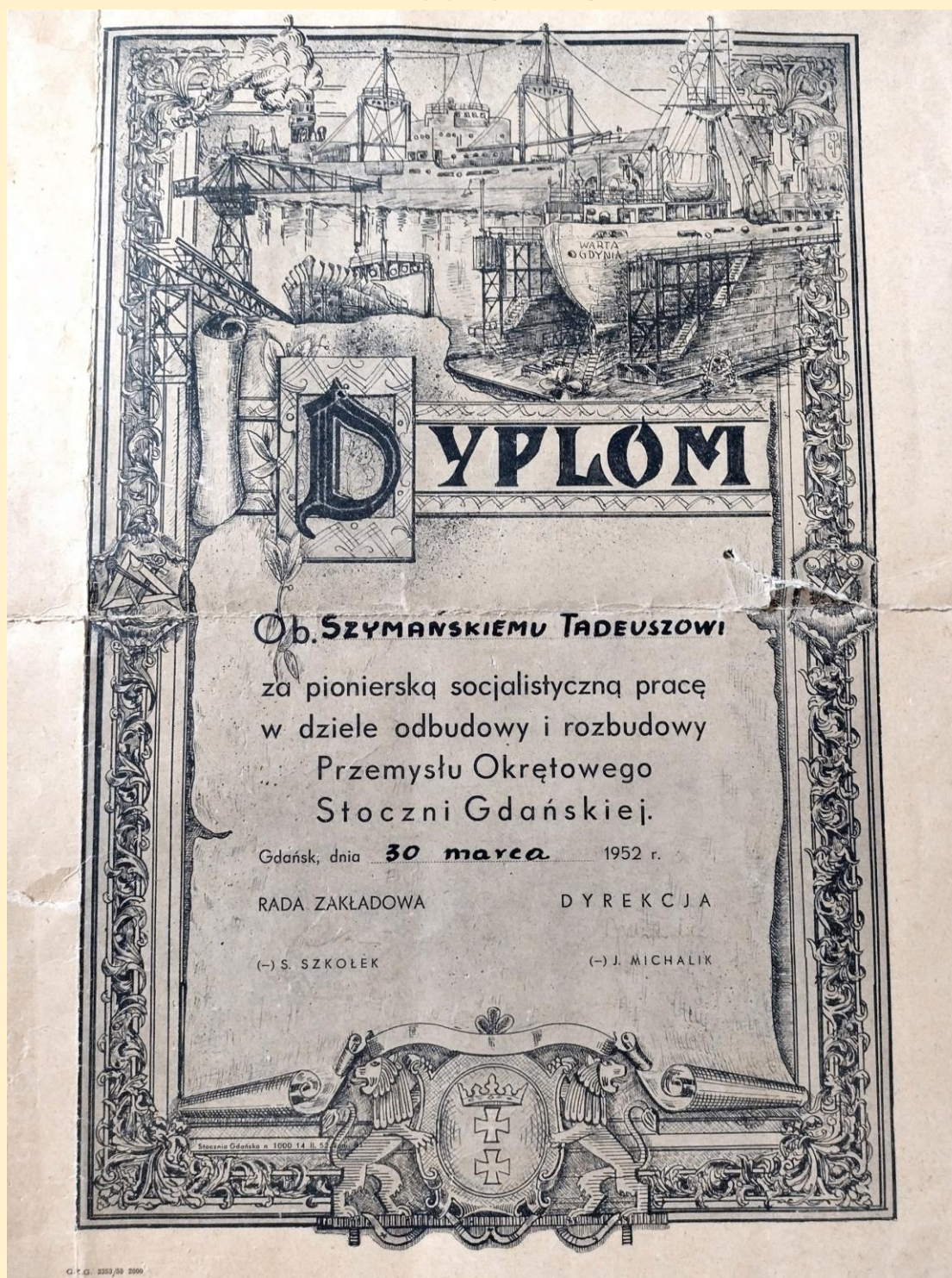
Data wystawienia: 30 grudnia 1933 r.

Opis źródła: Opowiadacze Historii Dolnego Miasta w Gdańsku interesują się historią zarówno Dolnego Miasta jak i pobliskich okolic takich jak plac Wałowy lub Długie Ogrody. W związku z tym ostatnim miejscem weszli w posiadanie kartki pocztowej starannie i wyraźnie wykaligrafowanej przez Eva Treüchel– dziewczynkę mieszkającą na ulicy Szerokiej. Na kartce widnieje zaproszenie na urodziny. Zaproszenie to skierowane zostało do Ilony Saretzki zamieszkałej na ulicy Seredyńskiego. Większość kartek pocztowych z tamtego okresu zawiera albo pismo maszynowe albo typowe pismo osoby dorosłej.

Ta kartka prezentuje się zupełnie inaczej właśnie ze względu na to, że została skreślona dziecięcą ręką. Ile serca zostało w to włożone... Z jakim zacięciem były stawiane kolejne wyrazy... Jak starannie i równo zostały przelane na papier...

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Oryginał kartki pocztowej zachowany w dobrym stanie przechowywany jest w Archiwum Opowiadaczy Historii Dolnego Miasta w Gdańsku

Źródło nr 8

Tytuł dokumentu: Dyplom "Za pionierską socjalistyczną pracę w dziele odbudowy i rozbudowy Przemysłu Okrętowego Stoczni Gdańskiej"

Data wystawienia: dnia 30 marca 1952 roku

Opis źródła: Dyplom jest świadectwem ówczesnej propagandy dokumentującym pierwszy etap działalności P. P. Stoczni Gdańska, powstałego z połączenia dawnej stoczni Danziger Werft oraz gdańskiej Stoczni F. Schichaua. Źródło wiąże się z historią odbudowy przemysłu okrętowego ze zniszczeń wojennych i skutków radzieckiej okupacji oraz rozbudowy zakładu w ramach gospodarki centralnie planowanej na przełomie lat 40. i 50. XX wieku.

Ikonografia przedstawia budowę pierwszych pełnomorskich statków typu B-30 „Sołdek” – niżej zaznaczono prace przy kadłubie na pochylni, w tle zwodowana i wyposażona jednostka. Widoczne są również prace remontowe na stojącym w doku pływającym poniemieckim statku towarowym „Warthe”, zatopionym w Gdyni w 1944 roku i wydobytym z dna po wojnie. Prace nad tą jednostką zakończono w 1949 roku, po czym już jako „Warta” przekazana została polskiemu armatorowi Gdynia

–Ameryka Linie Żeglugowe (logo armatora widoczne jest na kominie statku). W 1951 roku nastąpiło przekształcenie GAL, zaś w 1953 roku jednostkę przemianowano na „Prezydent Gottwald”.

Dokument pochodzi z dnia 30 marca 1952 roku, ówczasie uznawanego za święto „Wyzwolenia Gdańska”. W lipcu 1952 nastąpiło wyodrębnienie ze Stoczni Gdańskiej Bazy Remontowej Ostrów, przemianowanej na Stocznnię Remontową - od tego czasu Stocznia Gdańska była wyłącznie eksportową stocznją produkcyjną.

Dokument wyróżnia się także ozdobnymi ornamentami roślinnymi i symbolami przemysłu okrętowego oraz zawartym w dolnej części wielkim herbem miasta Gdańska.

Miejsce przechowywania źródła (sygnatura): Archiwum Historyczne MFH, sygn.

AMFH/019/2019